

บทคัดย่อ

ถ้าเขาหลวงและสถานที่เกี่ยวเนื่อง กับการพัฒนาสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อชิรัชฎ์ ไชยพจน์พานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัลลวีลรี เปรมกุลนันท์
ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ

1. เพื่อทราบถึงความสำคัญของถ้าเขาหลวงและสถานที่เกี่ยวเนื่องในบริบทต่างๆ โดยเฉพาะในแง่มุมมองความเชื่อ และความสัมพันธ์กับราชสำนักสมัยรัชกาลที่ 4-5
2. เพื่อทราบถึงความต้องการ ปัญหา อุปสรรค และข้อมูลต่างๆ ของหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์กรการบริหารส่วนตำบลธงชัย สำนักโบราณคดีที่ 1 ราชบุรี วัดบุญทวี ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยว เพื่อวางแนวทางในการพัฒนาถ้าเขาหลวงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม
3. เพื่อนำองค์ความรู้และแนวทางต่างๆ ที่ได้ไปผลิตเป็นเอกสารและสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ และจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ถ้าเขาหลวงและสถานที่เกี่ยวเนื่องได้พัฒนาสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

จากการวิจัยทำให้ทราบว่าถ้าเขาหลวงและสถานที่เกี่ยวเนื่องเป็นศาสนสถานสำคัญมาแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น และยังคงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สืบมาตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อล่วงเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์พบว่าสถานที่แห่งนี้มีความสัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์จักรี กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ทรงสร้างหรือทรงปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุในถ้าหลายอย่าง พระราชวงศ์หลายพระองค์ได้โดยเสด็จพระราชกุศลในครั้งนั้นด้วย นับได้ว่าถ้าเขาหลวงเป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปที่พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ทรงสร้างหรือทรงปฏิสังขรณ์ไว้มากที่สุดกว่าที่ใดในประเทศไทย นอกจากนี้บุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างชาติก็ได้เคยเดินทางมาถ้านี้ด้วย

จากคุณค่าและความสำคัญข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนาถ้าเขาหลวงและสถานที่เกี่ยวเนื่องให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมต่อไป โดยขั้นตอนต่อไปของงานวิจัย คือ ผลิตสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ องค์ความรู้นี้จะจะเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยทางคณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยว บุคคลทั่วไป และบุคลากรจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบองค์ความรู้พื้นฐานที่มีอยู่เดิม และขอความคิดเห็นว่าสื่อการเรียนรู้ที่ควรจะเป็นนั้นมีอะไรบ้าง ในที่สุดจึงผลิตสื่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น 5 ประเภท ได้แก่ 1.แผ่นพับ 2.หนังสือ 3.วีดิทัศน์ออนไลน์ 4.อินโฟกราฟฟิกส์ 5.เพจเฟซบุ๊ก เขาหลวงมรดกล้ำค่าของเมืองเพชรบุรี

เมื่อผลิตสื่อประเภทต่างๆ แล้วเสร็จ ได้นำสื่อต่างๆ เหล่านี้เผยแพร่สู่สาธารณชนผ่านช่องทางต่างๆ และมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์ สื่อทุกประเภทได้รับการประเมินจากผู้ใช้งานว่าทำให้รู้จักและทราบข้อมูลความสำคัญของถ้ำเขาหลวงและสถานที่เกี่ยวข้องในบริบทประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น อยากไปเยี่ยมชมถ้ำเขาหลวงมากขึ้น และคิดว่าสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นนี้ตอบโจทย์การพัฒนาสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมอย่างยิ่ง

นอกจากนี้หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการถ้ำเขาหลวงและสถานที่เกี่ยวเนื่อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลธงชัย วัดบุญทวี (วัดถ้ำแกลบ) สำนักศิลปากรที่ 1 ราชบุรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครศรีอยุธยา ได้นำเอาสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานของตนด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้กล่าวได้ว่าโครงการวิจัยนี้ได้ค้นคว้าข้อมูลความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของถ้ำเขาหลวงและสถานที่เกี่ยวเนื่องอย่างละเอียด ผลที่ได้นี้ได้นำไปผลิตสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ซึ่งจากการทดลองใช้และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าสื่อเหล่านี้ได้ตอบโจทย์การพัฒนาสถานที่นี้ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมได้ในที่สุด

คำสำคัญ : ถ้ำเขาหลวง, เพชรบุรี, ประวัติศาสตร์, ศิลปวัฒนธรรม

Abstract

Tham Khao Luang cave and related sites: The Development as a Historical and Cultural Learning Center

Associate Professor Dr. Rungroj Thamrungraeng

Assistant Professor Dr. Achirat Chaiyapotpanit

Associate Professor Dr. Patsaweesiri Preamkulanan

Department of Art History, Faculty of Archeology, Silpakorn University

The research has three primary purposes as follows;

1. To learn the importance of Tham Khao Luang cave and related sites in different contexts, particularly through beliefs and royal affairs during the reigns of King Rama IV and King Rama V.
2. To grasp the needs, problems, difficulties and information provided by relevant public sectors, e.g. Thong Chai Subdistrict Administrative Organization, the 1st Regional Office of Fine Arts Department Ratchaburi and Boontavee Temple, as well as related individuals and tourists, in order to lay down guidelines for the development of Tham Khao Luang cave as a historical and cultural learning center.
3. To apply the gained knowledge to the production of documents and learning materials, as well as activities organized with pertinent agencies, in order that Tham Khao Luang cave and related sites can become a sustainable learning center of history and culture.

The study reveals that Tham Khao Luang cave and related places have served as significant sacred places of worship since the early Ayutthayan period. In the Rattanakosin Era, their relation with kings and the royal house of Chakri was evidenced as King Rama IV, along with King Rama V and royal members, paid royal visit to the cave making a personal merit, building and restoring inside permanent structures. The cave houses Thailand's most Buddha statues cast by kings and royal families. Moreover, it is a popular destination for both Thai and foreign notable persons to visit.

Therefore, the research team find Tham Khao Luang cave and related sites suitable to be promoted as a historical and cultural learning center. The following step of the research is the preparation of several learning materials which are fundamental to educational resources. The team has collected information from tourists, the general public and personnel from relevant agencies or organizations, to gain existing fundamental knowledge and seek their opinion on possible forms of publication before selecting five types of media: pamphlets, books, online videos, infographics and the educational Facebook page "Khao Luang: the Precious Legacy of Ratchaburi."

After being released through different channels and delivered to responding agencies for public use, all media receive an evaluation indicating that users have been provided with better information about Tham Khao Luang cave and associated locations in its historical and cultural context, have more interest to visit the cave and consider all types of publication exceedingly sufficient for promoting the sites as a historical and cultural learning center. Furthermore, they are useful for the related agencies and administrations, i.e., Thong Chai Subdistrict Administrative Organization, Boontavee Temple (Tham Glab Temple), the 1st Regional Office of Fine Arts Department Ratchaburi and the National Museum Phra Nakhon Khiri.

In conclusion, the research has delved into the historical and cultural importance of Tham Khao Luang cave and its associated sites. The result is used to produce diverse educational press for a trial use which has ultimately proved suitable for promoting a learning center for history and culture by user interviews.

Keywords : Tham Khao Luang, Petchaburi, History, Art and Culture

